

Đồng bằng sông Cửu Long: Cây trồng thích ứng với biến đổi khí hậu

RFI

03/7/2023

Để thích ứng với biến đổi khí hậu, nông dân đồng bằng sông Cửu Long có thể chuyển sang trồng các loại cây khác, chỉ giữ một vụ lúa. Reuters

Vào giữa tháng 5, bộ Nông Nghiệp Việt Nam đã kêu gọi các tỉnh, thành phố đề ra những giải pháp ứng phó với nguy cơ hạn hán, thiếu nước, xâm nhập mặn do ảnh hưởng của biến đổi khí hậu kèm với tác động của hiện tượng El Nino năm nay. Tình trạng này dĩ nhiên sẽ có tác động đến ngành nông nghiệp của Việt Nam. Tuy nhiên, hiện giờ, nhờ có kế hoạch và cây trồng thích ứng với biến đổi khí hậu, cho nên riêng vùng đồng bằng sông Cửu Long chưa bị tác động nhiều.

Các cơ quan khí tượng trên thế giới đều xác nhận hiện tượng El Nino đã chính thức quay trở lại vào đầu tháng 6, tức là sớm hơn 1 hoặc 2 tháng so với những lần xuất hiện trước đây. Việc El Nino trở lại dẫn đến thiếu hụt mưa ở nhiều khu vực, kéo theo nhiệt độ trên toàn cầu tăng cao, tình trạng nắng nóng gay gắt hơn.

Riêng Việt Nam vào tháng 5 vừa qua đã ghi nhận nhiệt độ cao kỷ lục. Vào ngày 07/05, ở Nghệ An, có nơi nhiệt độ cao nhất đo được lên tới 44,2 độ, một kỷ lục mới về nhiệt độ đo được ở Việt Nam từ trước đến nay.

Theo cảnh báo nói trên của bộ Nông Nghiệp Việt Nam, tình trạng hạn hán, thiếu nước và xâm nhập mặn có nguy cơ xảy ra trong mùa khô năm 2023 tại một số tỉnh Trung Bộ; và nguy cơ xảy ra ở cấp độ cao, kéo dài ở một số vùng trên cả nước.

Trả lời RFI Việt ngữ qua điện thoại ngày 13/06/2023, giáo sư Võ Tòng Xuân, một trong những chuyên gia nông nghiệp hàng đầu của Việt Nam, ghi nhận về tình hình thời tiết tại vùng đồng bằng sông Cửu Long:

“ Bây giờ là thời của biến đổi khí hậu, những quy luật về thời tiết mà ông bà mình có kinh nghiệm từ cả trăm năm nay không còn áp dụng được nữa. Ở nước mình, mọi người đều thấy rõ ràng là có nơi thì đang rất nóng, nơi thì đang bị ngập. Ví dụ như ở miền Trung, vùng Thanh Hóa bị ngập , trong khi đó đồng bằng sông Cửu Long thì lại rất nóng.

Chúng tôi thấy rằng trong hơn 40 năm nay, quy luật của thời tiết khí hậu không còn áp dụng được trong thời đại biến đổi khí hậu nữa, cho nên việc sắp xếp lại mùa vụ, cũng như sử dụng các giống lúa, giống cây trồng phải theo cái mà mình có thể đoán được. Vùng đồng bằng sông Cửu Long là ở hạ lưu. Thường thường ở thượng lưu, như Trung Quốc, Tây Tạng, họ xây rất nhiều đập, bị xem là gây ảnh hưởng đến thời tiết và khí hậu ở hạ lưu.

Nhưng chúng tôi quan sát thấy rất rõ là vào năm 2013, khi tôi đi khắp đồng bằng sông Cửu Long và đi qua Thái Lan, tôi cũng thấy là khi đồng bằng sông Cửu Long đang bị hạn hán, thiếu nước trong các kênh rạch ở vùng mặn, thì ở Thái Lan lúc đó cũng thiếu nước. Đọc báo Bangkok Post, tôi thấy hình ông thủ tướng đi thăm Vân Nam thì đất cũng khô nứt nẻ, tức là trên kia cũng bị khô hạn.

Ở thượng nguồn họ đóng đập để giữ nước ở trên đó thì ở dưới này mình thiếu nước, như thật sự thì trên đó cũng thiếu nước, bởi vì vấn đề phá rừng dọc theo sông Mekong khiến cho ở phía bắc, ở thượng nguồn, rừng cũng bị phá rất nhiều.”

Tuy nhiên, tại vùng đồng bằng sông Cửu Long, theo giáo sư Võ Tòng Xuân, biến đổi khí hậu chưa có ảnh hưởng nhiều đối với nông nghiệp, nhất là đối với cây lúa, do vùng này đã có kế hoạch về mùa vụ cũng có các loại cây trồng thích ứng với biến đổi khí hậu:

“ Ở vùng phía bắc đồng bằng sông Cửu Long, giáp ranh với Campuchia, sông Mekong mới vào đến Việt Nam, có một hệ thống từ cái kênh được gọi là kênh trung ương. Sau ngày hòa bình lập lại, nhà nước đã cho đào kênh đó để lấy nước từ sông Cửu Long đưa vào vùng Đồng Tháp Mười. Từ kênh trung ương đó, nước được đưa đến các kênh sườn, để nước được chan hòa trong vùng Đồng Tháp Mười. Vùng đó không bao giờ thiếu nước ngọt và nước mặn cũng không bao giờ lên được đến đó. Chúng tôi cùng với các chuyên viên của bộ Nông Nghiệp cũng đã khoanh một vùng rộng trên một triệu rưỡi hecta của đồng bằng sông Cửu Long, thành vùng lúa thâm canh hai hoặc ba vụ với giống lúa ngắn ngày. Nhưng theo quy hoạch về lâu dài, vùng này sẽ trồng cây ăn trái, bằng cách lên liếp để tôn cao các liếp này. Giữa hai liếp thì có một mương lớn để tích nước trong mùa mưa, để qua đến mùa khô còn nước để tưới lên cây ăn trái. Một số diện tích của Đồng Tháp, Tiền Giang, Long An, người ta đang làm rất tốt.”

Còn ở vùng ven biển thì trước đây, vì thiếu gạo, cho nên sau ngày hòa bình lập lại, thống nhất đất nước, người dân ở đây hưởng ứng lời kêu gọi của chính phủ, tập trung sản xuất lương thực để không bị đói. Tình hình sản xuất tại đây hiện nay như thế nào, giáo sư Võ Tòng Xuân cho biết tiếp:

"Các nhà khoa học cũng tham gia nghiên cứu các giống lúa ngắn ngày, thay vì giống lúa cao sản của Viện Lúa Quốc tế, trồng mất từ 110 ngày đến 120 ngày. Bên Thái Lan cũng trồng giống lúa này, nhưng bên Việt Nam mình thì mình chọn ra giống lúa dưới 100 ngày để có thể trồng 2 hoặc 3 vụ.

Dọc theo bờ biển, vì an ninh lương thực nên người ta cũng lấy những giống lúa cao sản để trồng ở những vùng mặn. Những vùng này chỉ có nước ngọt và nước mưa trong mùa mưa thôi, nhưng trong mùa khô, mùa nóng, thì nước mặn lên. Nhưng vì muốn trồng được lúa, cho nên nhà nước tốn rất nhiều tiền để đắp những đập ngăn mặn, đào những mương, con kênh, để lấy nước ngọt ít ỏi trong mùa khô dẫn về vùng mặn để trồng lúa, năm nào cũng bị thiệt hại kể cả khi không có El Nino, tại vì trồng trái với thiên nhiên.

Từ khi có nghị quyết 120 của chính phủ cuối năm 2017, thì chúng ta mới quy hoạch lại vùng dễ bị hạn và bị ngập mặn hàng năm dọc theo biển này thành vùng lúa và tôm. Trong mùa mưa thì trồng lúa, năng suất rất cao. Trong nước ngọt ở những vùng trồng lúa, bà con nông dân thả thêm con tôm càng xanh. Như vậy mùa mưa vừa có lúa vừa có tôm, nhưng khi dứt mưa thì lúa đã gặt rồi, bây giờ cho nước mặn lên, bà con lại chuẩn bị để nuôi tôm thẻ, nuôi tép, v.v... Việc nuôi tôm này không bị ảnh hưởng bởi nước mặn, bởi vì tôm thích nước mặn. Nhờ vậy mà lợi tức của nông dân đã tăng rất nhiều. Nuôi tôm thay vì trồng lúa thì có lợi tức cao ít nhất là bốn lần so với trồng lúa.

Có thể nói là, với quy hoạch mới từ năm 2017, tác động của biến đổi khí hậu cũng có nhưng rất ít, nếu có xảy ra là ở vùng giữa của đồng bằng sông Cửu Long, giữa vùng lúa cao sản ở trên và vùng lúa, tôm ở ven biển.”

Nhưng nói như thế không có nghĩa là vùng đồng bằng sông Cửu Long, vựa lúa chủ yếu của Việt Nam, không còn bị đe dọa, bởi vì biến đổi khí hậu và mực nước biển dâng cao diễn ra nhanh hơn dự báo, gây ra nhiều hiện tượng thời tiết cực đoan, sẽ ảnh hưởng ngày càng mạnh đến sinh kế và đời sống của người dân. Và như đã nói ở trên việc khai thác tài nguyên nước trên thượng nguồn châu thổ, đặc biệt là xây dựng đập thủy điện đã làm thay đổi dòng chảy, giảm lượng phù sa, suy giảm nguồn lợi thủy sản, xâm nhập mặn sâu hơn, tác động tiêu cực nông nghiệp của vùng này.

<https://www.rfi.fr/vi>